

לקראת שבת

עיונים בפרשת השבוע

מדברי

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א

שנה ג / גליון ס"ז
ערש"ק פרשת חיי שרה
ה'תשס"ז

פֶּתַח דְּבַר

לקראת שבת פרשת חיי שרה, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדיה, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון סז), והוא אוצר בלום מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה מפיו של משיח, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
'אור החסידות'

מכון תורני להפצת תורת החסידות

ת.ד. 2033 כפר-חב"ד, 72915

טלפון: 03.9604832 פקס: 03.9607370

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

ביאור מה שבפרשתנו כתיב "ואברהם זקן בא בימים", הגם שכבר נאמר זה בפרשת וירא, בהקדם הביאור בכללות משמעות התואר "בא בימים".

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לה עמ' 84 ואילך)

יינה של תורה

ביאור שני דרכי העבודה ד"זקן" ו"בא בימים" בעבודת השם והשלמות דאברהם דהיו בו שני המעלות יחדיו.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ג עמ' 25)

חידושי סוגיות

מוכיח מדברי רש"י שרבקה הדליקה נרות שבת קודש גם קודם הנישואין, הגם שהיתה קטנה והגם שהיתה שם הדלקה גם ע"י בר חיובא ומסיק מכך בענין התקנה דהדלקת נרות שבת קודש ע"י קטנות שהגיעו לחינוך.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק טו עמ' 163 ואילך)

הוספה – דרכי החסידות

סיפורים ופתגמים בדרכי החסידים הקדמונים ועבודתם בקודש, במימוש הכוונה דירידת הנשמה לעולם הזה והתלבשותה בדוף החומרי.

(מלוקטים מתורת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע מליובאוויטש)

טעמו וראו כי טוב הי

הגנו לבשר לקהל הלומדים כי ניתן
להרשם כמנויים על הקובץ ולקבלו מידי
שבוע באמצעות הדואר

בסך 10 ש"ח בלבד לחודש
(דמי טיפול ומשלוח)

מבצע מנויים!

המצטרפים עד ליום י"ט כסלו יזכו בתקליטור
'ילקוט גאולה ומשיח עה"ת'

לפרטים נא לפנות לטלפון 03-9604832
(ניתן להשאיר הודעה)

מקרא אני דורש

ההוספה שב"בא בימים" על "זקן"

ביאור מה שבפרשתנו כתיב "ואברהם זקן בא בימים", הגם שכבר נאמר זה בפרשת וירא, בהקדם הביאור בכללות משמעות התואר "בא בימים"

א. "ואברהם זקן בא בימים" (פרשתנו כד, א). ומקשה בכלי יקר "הרבה מפרשים תמהו, והלא כבר נאמר (לעיל בפרשת וירא) "ואברהם ושרה זקנים באים בימים", והיה כמו ל"ז שנים בין שני זמנים אלו" - ומהו שנאמר כאן "ואברהם זקן בא בימים", שמשמע מכך שרק עתה נזדקן? וע"פ הידוע דרכו של רש"י ליישב כל דבר הקשה בפשוטו של מקרא, צ"ע למה לא מצינו יישוב על קושיא זו בפירש"י?

והנה במדרש (ב"ר וירא פמ"ח, ט"ז) ישנם ב' תירוצים ע"כ, אך שניהם אינם מתיישבים ב'פשוטו של מקרא':

א) "כבר כתיב ואברהם ושרה זקנים בא בימים, מה ת"ל ואברהם זקן, אלא שהחזירו הקב"ה לימי נעורותיו, (ולכן) צריך לכתוב פעם שניה ואברהם זקן". ולכאורה, תירוץ זה אף מתאים בדרך הפשט, וכפשטות הכתובים - שאע"פ ש"חדל להיות לשרה אורח כנשים" ו"אדוני זקן", מ"מ "חזרה לנעוּתה" ונולד יצחק. ולכן צריך הכתוב להודיע, שלאחר שעברו מאז ל"ז שנה נזדקן שוב אברהם.

אך באמת, א"א לתרץ זה בפשוטו של מקרא, דהרי מצינו שגם לאחר שהיה "ואברהם זקן", הוליד אברהם בנים מקטורה.

ב) פירוש נוסף מובא במדרש "כאן (בפר' וירא) בזקנה שיש בה לחלוחית ולהלך (בפרשתנו)

בזקנה שאין בה לחלוחית". אך גם תירוץ זה רחוק מדרך הפשט, דהרי בשני המקומות נאמר אותו הלשון, ולמה לא נרמז חילוק זה בלשון הכתוב?
ואף שכתב הרמב"ן לחלק בין הלשונות דשני הכתובים, הנה קשה לומר שרש"י נוקט כמותו, דא"כ, הוה ליה לומר זה בפירושו.

ג. ויובן זה בהקדים פירוש כפל הלשון "זקנים באים בימים" - דלכאורה, מהי הוספה בלשון "בא בימים" על "זקן"?

וגם בזו - לא מצינו שרש"י בפירושו על התורה יפרש לשון זו. וצריך לומר, שלשיטתו, הפירוש של "בא בימים" הוא כה פשוט עד שאין צורך לפרשו.

והנה לפי כמה פשטנים, הלשון "בא בימים" מורה על זקנות מופלגת, וכפירוש הראב"ע "באים בימים - הגיעו לימים רבים". אך לבד זאת שעצם פירושו אינו מובן, דצ"ע כיצד נרמז בלשון "בא בימים" שהכוונה ל"מים רבים", הנה עוד זאת, הרי הגיל דמאה שנה לאיש ותשעים שנה לאשה (שבגיל זה נאמר על אברהם ושרה "באים בימים") לא נחשב, לכאורה, בתקופה ההיא לזקנה מופלגת. ויתר על כן: הלשון "בא בימים" מצינו גם אצל דוד (בהפטרת פרשתנו) בהיותו קרוב לבן שבעים שנה, שגיל זה בודאי אינו נחשב לזקנה מופלגת.

ג. ויש לומר הביאור בזה:

הפירוש ד"בא בימים" הוא - כפשטות התיבות - שהגיע ובא (נכנס) בתוך הימים, כמו בא בבית וכיו"ב. היינו, שאין זה תיאור מספר שנות האדם (אם רב או מעט), אלא אופן חיי האדם בימים אלו.

כלומר: הימים שעברו על האדם והמאורעות שבהם, אינם כמו דבר העובר וחולף שלא נשאר ממנו רושם, כי אם הם באופן שהאדם "הכניס" את מהותו ונפשו בתוך כל יום ויום ומאורעותיו והרפתקאותיו, שאז כל יום ויום וכל מאורע ומאורע פועל ומשפיע עליו, עד שניכר בגלוי בתווי פניו כו'.

ונכפי שרואים במוחש, שאין כל בני אותו גיל דומים זל"ז, ולפעמים אחד מהם נראה יותר מבוגר מזולתו, כי ניכר עליו רושם המאורעות שעברו עליו כי כל מאורע כו' נגע ללבן.

וזהו גם פירוש הלשון "זקן בא בימים" שנאמר בדרך, אף שמספר שנות חייו היה קרוב לשבעים שנה בלבד, כי ריבוי המאורעות שעברו עליו (כמו ריבוי המלחמות, עגמת נפש מבנו כו' וכיו"ב) הותירו את רישומן עליו באופן של "בא בימים".

וזהו "ואברהם ושרה זקנים באים בימים", שלא היו רק "זקנים" מפני מספר שנות חייהם, אלא עוד זאת, שימי חייהם לא חלפו ועברו מהם, אלא היו באופן של "באים בימים", כנ"ל.

ד. עפ"ז מובן מדוע בפרשתנו חוזרת התורה ואומרת "ואברהם זקן בא בימים":

דהנה, מטבע הדברים, ככל שהאדם הולך ומתבגר אין המאורעות מסכיבו משפיעים עליו (כ"כ) - אם מפני שנעשה מתון יותר ("כל זמן שמזקינים דעתם מתיישבת" (משנה קנים ספ"ג)), או לפי שטבעו של זקן שכבר עבר הרכה בחייו, שאין הדברים שסכיבו תופסים אצלו מקום. ולכן, אף שכבר נאמר "ואברהם ושרה זקנים באים בימים", מצד ריבוי המאורעות שעברו עליהם עד הזמן ההוא, מ"מ יש צורך להודיע ולחדש, שגם לאחר שעברו עוד ל"ז שנה, היה "אברהם [לא רק] זקן [אלא גם] בא בימים", שגם המאורעות של ל"ז שנה אלו השפיעו עליו והותירו את רישומן בו, באופן של "בא בימים". [ומפני הפשיטות דתירוץ זה, לא ראה רש"י צורך לפרשו].

יינה של תורה

גם "זקן" וגם "בא בימים"

ביאור שני דרכי העבודה ד"זקן" ו"בא בימים" בעבודת השם והשלמות דאברהם דהיו בו שני המעלות יחדיו

א. המדרש (בראשית רבה פנ"ט, ו) מפרש את הפסוק המופיע בפרשתנו אודות מצבו של אברהם - "ואברהם זקן בא בימים", כתיאור מעלותיו המיוחדות וגדולתו של אברהם אבינו, ובלשונו: "יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים; בימים ואינו בזקנה; אבל כאן - זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה". כלומר, פסוק זה מצביע על שתי מעלות מיוחדות שהיו לאברהם אבינו: א. "זקן". ב. "בא בימים", ונוסף לזה, גדולתו של אברהם אבינו בולטת עוד יותר בכך שהוא מאחד וכולל בתוכו את שתי התכונות הללו גם יחד, למרות שלא תמיד הן מופיעות יחדיו ('יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים; בימים ואינו בזקנה; אבל כאן - זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה').

דברי המדרש דורשים ביאור: תכונות אלו הן, לכאורה, מעלות חיצוניות ושטחיות, ואין להן כל קשר למהותו ומצבו הרוחני של אברהם אבינו. כיצד, אם כן, ניתן לומר כי בפרטים אלו מציינת התורה את גדלותו של אברהם אבינו? וכי העובדה שאברהם אבינו היה נראה כאדם מבוגר - 'זקן' - מבטאת את גדלותו הרוחנית העצומה? האם אברהם אבינו מתייחד בהיותו אדם מופלג בשנים - 'בא בימים' (עיין במפרשי המדרש, שכך פירשו את מעלות 'זקן' ו'בא בימים')?

ב. לאמיתו של דבר, מעלות אלו ('זקן' ו'בא בימים') מסמלות ומבטאות שני קוים שונים בדרך עבודת ה', כדלקמן.

'זקן' - שלימות עצמית: הגמרא במסכת קידושין (לב, ב) מייחסת את התואר 'זקן' לאדם המלא וגדוש בתורה: "זקן - זה שקנה חכמה".

הדגש בלימוד תורה הוא על התקדמותו והתעלותו האישית של הלומד, ולא על פעולה בעולם שמחוצה לו. בלימוד תורה משיג יהודי בנפשו את אורה הנעלה של תורת ה' (קנה חכמה), ובכך מאיר הוא את נשמתו באור זך ועדין, אך איננו פועל זיכוך ועידון בסביבתו ובעולם. לימוד התורה מגדיל ומשלים את מציאותו וצורתו הרוחנית האישית, אך לא מאיר ומזכך את העולם הגשמי שסביבו.

'בא בימים' - פעולה בעולם: הזוהר (ח"א רכ"ד, א) מפרש את הפסוק "ואברהם . . בא בימים", שאברהם אבינו היה בא עם כל ימיו בשלימות - ימיו של אברהם היו מלאים במצוות, ובמשך ימי חייו לא עבר עליו יום אחד אותו לא מילא בקיום מצוות.

בקיום מצוה הקשורה בפעולה בחפצים גשמיים, פועל יהודי במציאות העולם ומגלה את האור האלקי המוסתר בו. בירור העולם והפיכתו ל'כלי' ראוי לגילוי האלקות, נעשית דווקא בקיום מצוות, משום שבקיום מצוה נעשית הגשמיות עצמה למציאות קדושה. אברהם אבינו לא הסתפק בשלמותו הרוחנית העצמית, כי אם דאג להאיר גם את העולם והמציאות הגשמית באור הקדושה. זהו תוכנו הפנימי של התואר 'בא בימים': בתוך גדרי העולם הגשמי המוגבל והחולף, עולם הנתון לשינויי הזמן - 'ימים', פעל אברהם אבינו לגלות את האלקות.

ג. לאור הדברים האמורים תוכן משמעות דברי המדרש "יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים; בימים ואינו בזקנה; אבל כאן - זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה":

שני סוגי עבודה אלו שונים זה מזה, ואף נראים סותרים זה לזה, משום שהעבודה בעולם עלולה לעיתים לגרוע מהשלמות העצמית במעלות רוחניות, ולאידך, ההתעסקות המתמדת בהתעלות והתקדמות אישית בדרגות עבודת ה' יכולה להפריע להתעסקות בהארת הגשמיות. גדולתו של אברהם אבינו התבטאה בשלמותו בשני הקווים והעבודות יחדיו: הוא היה שלם גם בדרגתו הרוחנית האישית והעצמית - 'זקן', ויחד עם זאת לא נגרע מפעולתו בשלימות בעולם - 'בא בימים'.

חידושי סוגיות

בענין הדלקת נרות שבת על ידי קטנות

מוכיח מדברי רש"י שרבקה הדליקה נרות שבת קודש גם קודם הנישואין, הגם שהיתה קטנה והגם שהיתה שם הדלקה גם ע"י בר חיובא ומסיק מכך בענין התקנה דהדלקת נרות שבת קודש ע"י קטנות שהגיעו לחינוך

"ויביאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה" (חיי שרה כד, טז)

מקרא²) היא מפני שענין זה מיישב קושיא בפשט הכתובים כאן³.

דהנה, התיבות "האהלה שרה אמו" שבכתוב נראים לכאורה מיותרות - דהרי, כוונת הכתוב כאן היא לספר שבשעה שרבקה באה עם אליעזר, הנה, לאחר שסיפר אליעזר ליצחק (בעוד שהם עומדים בחוץ) כל המאורעות שהיו עמו, הכניס יצחק את רבקה ולקחה לו לאשה - ולשם כך היה די באם הכתוב היה

מבאר הפשט בדברי רש"י

א. על הפסוק¹ "ויביאה יצחק האהלה שרה אמו וגו'" מפרש רש"י: "האהלה שרה אמו - וביאה האהלה והרי היא שרה אמו. כלומר, ונעשית דוגמת שרה אמו, שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת וברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האוהל, וכשמתה פסקו וכשבאת רבקה חזרו".

והנה, נתבאר במ"א* שכוונת דברי רש"י כאן בכך שמביא את דברי המדרש (אף שדרכו היא להביא רק דברים הנוגעים ל'פשוטו של

(2) וכדברי רש"י עצמו בכ"מ - בראשית ג, ח. ועד"ז שם,

כד. ועוד.

(3) וכדפירש"י שם (ג, ח) "ולאגדה המיישבת דברי

המקרא כו".

(1) פרשתנו כד, טז.

(1*) עיין במקורי הדברים, שמאריך שם בזה.

ולכן הביא רש"י מדרש זה, מפני שע"פ מתיישב היטב הייתור הנ"ל בהכתוב.

מוכיח דהדלקת הנרות היתה גם קודם הנישואין

ג. מדברי רש"י אלו ניתן ללמוד ענין נפלא: דהנה, ע"פ הביאור הנ"ל בדברי רש"י, ד"ויקח את רבקה" היה רק לאחר שראה בה את ג' הניסים הנ"ל, נמצא שהנהגת רבקה היתה להדליק נרות שבת קודש גם קודם החתונה (דהרי מה שראה אצלה "נר דלוק מערב שבת לערב שבת" היה זה קודם ל"ויקח את רבקה").

והגם שבתוס'⁹ כתבו בפירוש הכתוב "ויברכו את רבקה"¹⁰ ד"איכא למימר דהתם ברכת אירוסין", היינו שהדלקת הנרות דרבקה היתה לאחר האירוסין,

הרי מפורש בהמשך דבריהם ד"נראה דאסמכתא בעלמא היא . . ולא איירי קרא בברכת אירוסין"¹¹.

ואף את"ל שהיתה ארוסה¹², הרי לכל הדעות לא חל על ארוסה חיוב הדלקת הנר

אומר "ויביאה יצחק (אליו⁴) ויקח את רבקה ותהי לו לאשה", ולשם מה מוסיף הכתוב התיבות "האהלה שרה עמו"⁵?

ומכך מובן שתיבות "האהלה שרה אמו" מוסיפים משהו בהמשך הדברים "ויקח את רבקה ותהי לו לאשה" - דבזה משמיענו הכתוב את הטעם והסיבה שהביאו את יצחק לקחת את רבקה, שבלעדיה לא היה זה עדיין דבר מוחלט.

כלומר, הגם שאליעזר סיפר ליצחק על האופן הניסי שבו התנהלה שליחותו - "גלה לו נסים שנעשו לו, שקפצה לו הארץ, ושנודמנה לו רבקה בתפילתו"⁶, שכל אלו היו הוכחות ש"אותה הוכחת לעבדך ליצחק"⁷, למרות כל זאת לא היה יצחק בטוח לגמרי שרבקה מתאימה למשפחתו, לצדקות שרה אמו וכו'.

רק לאחר ש"ויביאה . . האהלה שרה אמו", שראה את הניסים שנעשו עמה, שהם היו כהניסים שהיו אצל שרה, הוברר אצלו באופן מוחלט שרבקה מתאימה למשפחת אברהם, וזה מה שהביא לכך ש"ויקח את רבקה ותהי לו לאשה"⁸.

(אלא ששם הוא מטעם אחר). וראה אלשיך ומלבי"ם כאן. (9) כתובות ז, ב. ד"ה שנאמר.

(10) פרשתנו כד, ט.

(11) וכן מפורש במסכת כלה רבתי פ"א.

וע"פ הכלל "לא לאפושי במחלוקת" (נסמן בדרכי שלום (גדפס בשד"ח כרך י' בסופו) כללי הש"ס סנ"ז) מסתבר דגם הת"ק בפר"א (פט"ז): "וכחזן הוא עומד ומברך את הכלה בחופתה כך עמדו וברכו את רבקה", ס"ל דאסמכתא בעלמא הוא (וראה רד"ל שם). ובפרט דדעת ר"י שם מפורש שהנישואין היה רק כשבתא ליצחק. ואין לומר דר"י פליגי בזה את"ק, דא"כ הול"ל דעתו אחרי "וכחזן כו'".

(12) מדרש אגדה עה"פ ויקח האישי נום זהב (פסוק כב). פס"ז עה"כ ויוצא העבר (פסוק נג). תוס' (בהדר זקנים)

(4) ע"ד ויצא כט, כג. או שגם זה מיותר, כיון שמסיים "ותהי לו".

(5) להעיר מקושיית האלשיך כאן: ולא הול"ל אלא ויקח את רבקה.

(6) פרי"ש כד, טו.

(7) פרשתנו כד, יד. וראה בפרי"ש.

(8) וכן משמע קצת מבר"ר שם, שלאחר שמבאר הענינים שהיו אצל שרה וחזרו כשבתא רבקה, מסיים: וכיון שראה אותה שהיא עושה כמעשה אמו* . . מיד ויביאה יצחק האהלה. ובפשטות, הכוונה שם היא גם להמשך הכתוב "ויקח את רבקה ותהי לו לאשה". וכ"ה דעת ר"י (עכ"פ - ראה לקמן הערה 11, ש"ל שאין בזה מחלוקת) בפר"א (פט"ז) שלאחר שהביאה האהלה החליט ליקח אותה לאשה

האשה מדלקת נר בערב שבת (מכל סיבה שהיא) מוטלת חובה זו על האישי. וממילא נמצא שמאז פטירת שרה הדליק אברהם (ויצחק) נר¹⁹ בכל ערב שבת²⁰. היינו, שגם לולא הדלקתה של רבקה היה נר דלוק בבית, ובכל זאת לא הסתפקה רבקה בנר של אברהם אבינו (שהיה גדול והיה מחויב במצוות שהיו שייכות אז), אלא הדליקה בעצמה נרות, הגם שהיתה קטנה בת ג' שנים.

ההוראה – הדלקת נרות גם ע"י קטנות

ג. ע"פ הנ"ל נמצא שבדברי רש"י אלו ישנה הוראה ברורה, שלא רק שבנות מצוה לפני

19) ואין לומר שאברהם (ויצחק) הדליק באהל אחר לא בהאהל שהדליקה רבקה*, דלפ"ז אינו מתאים הל' 'וכשמתה פסקו' שבפרש"י, הרי לא הודלק הנר מלכתחילה. וראה לקמן הערה 31.

אבל לפי פרש"י (שם ל, טו) פי' "אלי תבוא" הוא לפי "שלי (של רחל) היתה שכבת לילה כו", וה"אהל יעקב" פרש"י "הוא אהל רחל כו" (ולא כמו שפי' הרד"ק דלעיל וכן כראב"ע וברמב"ן שם) וראה גם פרש"י וישלח לה, כב. ולפ"ז לכאור' מוכח דעת רש"י שלא הי' להאיש אהל מיוחד כ"א שהי' אהל א' לשניהם. ומה שפירש"י (לך יב, ח) "אהל אשתו כו" י"ל שזהו כפרש"י (פרשתנו כד, כח) "דהנשים . . . בית לישב בו למלאכתן כו".

20) וצ"ע אם לאחר שרבקה התחילה להדליק פסק אברהם (ויצחק) להדליק, כי הדלקתה של רבקה (גם לאחר נישואי – ראה לקמן הערה 21) הי' רק ענין דחינוך, ואינו פוטר את אברהם (ויצחק), וראה (-להלכה-) ובמצות דרבנן כנדר"ד) ש"ע אור"ח סי' תרפ"ט סי"ב ובמ"א (ומח"ש) שם סק"ד. מ"א (ומח"ש) סי' תרעו סק"ח. או שבקיום המצות

(* ברד"ק פי' "כן הי' מנהג בימים ההם להיות אהל לאיש בפ"ע ולאשה בפני עצמה" ומביא הכ' (ויצא ל, טז) אלי תבוא, ומ"ש שם (לא, לג) ויבא באהל יעקב ובאהל לאה. ומשמע מדבריו שאברהם ויצחק לא היו באהל של שרה כל הזמן עד שבאה רבקה (וכ"מ בזהר שם קלג, ב. וברמב"ן עה"פ).

(של נשואה) יותר מזו שאינה ארוסה, דהרי להטעם¹³ שנשים מוזהרות יותר בהדלקת הנר "מפני שמצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית", הרי זה שייך רק בנשואה ולא בארוסה, וגם להטעם¹⁴ "שהיא כבתה נרו של עולם", ו"לכך נתנו לה מצות הדלקת נר שבת שתתקן מה שקלקלה", הרי זה רק בנשואה שיש לה בעל, כחזה שכבתה נרו של עולם (בעלה).

יתירה מזו, לפי דעת רש"י¹⁵, היתה רבקה בשעת חתונתה בת ג' שנים, גיל שעדיין אין בו חיוב במצוות, ובכל זאת היא קיימה את מצות הדלקת נרות שבת¹⁶.

והנה, אברהם אבינו קיים כל התורה כולה, וגם את המצוות דרבנן (כפי שמביא רש"י¹⁷). ובנוגע להדה"נ הרי הדין הוא¹⁸ שאם אין

עה"פ ויקח העבד עשרה גמלים (פסוק יו"ד)), אבל ברוב מדרשי רז"ל ומפרשי התורה לא משמע כן).

13) ש"ע אדה"ז אור"ח סרס"ג ס"ה מרמב"ם הלכות שבת פ"ה ה"ג.

14) ש"ע אדמו"ר הזקן שם. טור שם בשם מדרש - נתחומא ר"פ נח.

15) תולדות כה, כ (וראה גם פירש"י לפניו - וירא כב,

כ) וכ"ה בסדר עולם פ"א (ראה תוד"ה וכן (יבמות סא, ב): וא"א להגי' בס"ע). סוף מסכת סופרים. פס"ז פרשתנו כד, מד. מדרש שכל טוב פסוק יד. ועוד. וראה הערה הבאה והערה 21.

16) כל הנ"ל מוכח גם ממדרש וילקוט, דגם שם הובא הא דנר היה דלוק, ואשר זה גרם שיצחק ישא את רבקה, כבהערה 8 (ולהעיר מההמשך במדרש שם: למדתך תורה .

. יהי משיאן תחלה ואח"כ . . . בתחלה ויבאה יצחק האהלה כו) וכמפורש בלבוש כאן דהג' דברים שבמדרש, נר דלוק (וברכה מצוי' וענן קשור) היה קודם נשואי'. וגם אי' בב"ר לפניו (פ"ס, י"ב) "מכאן שאין משיאין את היתומה כו" (שריף) היתומה כאן קאי על קטנה דוקא. ובילקוט מפורש "שאינ משיאין את הקטנה".

17) תולדות כו, ה.

18) ש"ע אדה"ז אור"ח סי' רס"ג ס"ה, ס"ט וי"א.

שבת קודש (ועיו"ט)²⁴.

והגם שרכקה, בהיותה בת ג' שנים, היתה בת דעת הרבה יותר מסתם ילדה בגיל זה²⁵ - וכפי שרואים ברור מהמאורעות שהיו עם אליעזר, שדייק בכל מעשיה נזוה שהיתה בת דעת נוגע לכללות השידוך, ועד כדי כך שרש"י מציין²⁶ שמכאן לומדים "אין משיאין את האשה (גם גדולה²⁷) אלא מדעתה"²⁸ - הנה מכיוון שהיא היתה רק בת ג' שנים (זמן רב קודם הבת מצוה), הרי היה לה (ע"פ דין תורה²⁹) דין של קטנה³⁰.

(24) ולהטוענים שיש בזה משום חשש ברכה לבטלה, הנה (א) מקובל במשפחת בית רבי, החל מימות אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע - שגם בנות קטנות מדליקות נרות שבת וברכה, ובוודאי שזהו בדתו ובהסכמתו של רבינו הזקן, שהוא הרי פוסק בנגלה ופוסק בנסתר.

(ואין לומר שלא היו לנגדו הטעמים שכנגד זה, שהרי אדרבה, מדבריו בקו"א לשו"ע שלו (סי' רס"ג) משמע שמספיק שרק אשה אחת תדליק בכל הבית כולו, ומחלק בין נר חנוכה לנר שבת, שדוקא בנר חנוכה ישנו הידור ד"נר לכל אחד ואחד וכו' ובנר שבת לא אשכחן הידור זה", ואף מדייק מלשון המשנה "הדליקו את הנר" (לשון יחיד), דאין שום ענין להדליק יותר מנר אחד.

ואעפ"כ רואים אנו שדווקא אדה"ז הנהיג זאת בנוגע לפועל, וידוע דכמה ענינים מיוסדים על דברי הגמרא ד"אין למדין הלכה" אפילו לא ממשנה אפילו לא מתלמוד, אלא מן ענין שהיה הלכה למעשה בפועל).

(ב) מכיוון שהבת מדלקת הנרות קודם האם (ובפרט שהמדובר הוא בבנות קטנות שצריכות לפעמים סיוע בהדלקה), וממילא יורדת כל השאלה בנוגע לברכה, הגם שאצל הבת זהו ענין של חינוך אצל האם זהו ענין של מצוה, ובמילא בוודאי צריכה הבת לעשות ברכה. (ע"פ שיחת ר' תשרי תשל"ה ס"ב)

(25) ראה פס"ז שבעה"ט. 34

(26) כד, נז.

(27) ובפרט דהרי משנה מל' המדרש וכו' (שהובא לעיל

סוף הערה 16).

(28) אבל ראה פרש"י תולדות כה, כז.

(29) אבל ראה פרש"י תולדות כה, כז.

(30) כי מסתבר לומר שזה שהי' לה דין "גדולה", ה"ז רק

החתונה צריכים להדליק נרות שבת, אלא גם בנות קטנות, החל מבנות ג' שנים (שעדיין אינן מחויבות במצוות²¹), באם הן שייכות להבין את המשמעות של הדלקת נר שבת, צריכים לחנך אותן²² במצוה זו - גם באם בביתם ישנם כבר נרות שמדלקת האם (או אחרים) בתור "מצוה ועושה".

וכמו שנתבאר כמ"פ באריכות²³, שבדורות האחרונים, שהחושך הדעולם מתגבר והולך, יש להוסיף בהאור דנרות שבת, ע"י שגם בנות קטנות שהגיעו לחינוך, ידליקו נרות בכל ערב

דאבות (לפני מ"ת) אין נפק"מ בזה. ואכ"מ.

(21) וגם לפמ"ש בחזקוני בהכתוב עשרה גמלים (כד, י) "להרכיב עליהן עשרה אנשים לברך ברכת אירוסין ונשואין" - * הרי: (א) אין זה שייך כלל לבידור דעתו בענין חיוב ההדלקה אם הוא רק אחר הנשואין. ואדרבה, זה גופא שלא הביא רא"י דרכה היתה כבר לאחר הנשואין כשבתה האהלה מזה שהדליקה נרות - מוכיח דס"ל שמדליקות גם קודם הנשואין. (ב) ועוד ועיקר: מכיון שרכקה היתה בת ג' שנים (וכמפורש גם בחזקוני פסוק סד***) - אין נפק"מ אם היתה קודם הנשואין או לאחר, כי אין הנשואין פועלים ומשנים בנוגע לחיוב במצוה. ופשוט.

(22) והרי האב מצווה מד"ס לחנך גם בתו (שו"ע אדה"ז או"ח טש"מ ג ס"ב. וראה מ"א ומחה"ש שם סוסק"א. וראה תוספתא עירובין (פ"ב ה"ח): "לא נמנעו... מלשלח עירובין... וביד בנותיהן הקטנים כדי לחנכן במצות").

(23) ראה בארוכה שיחת חודש תשרי תשל"ה (נדפס בספר שיחת קודש תשל"ה ח"א), לקו"ש ח"א עמ' 281 ואילך. ועוד.

(* אבל להעיר דלקמן (כה, א) הביא דברי המדרש (הובא לעיל הערה 16) "למדה תורה דרך ארץ... שלא ישא אשה עד שישאו הם ולכן כתיב ויקח את רבקה ותהי לו לאשה כו'", דמשמע שלא הי' הנשואין קודם שבאתה ליצחק.

(** אבל בפ' תולדות (כה, כ) כתב דרכה היתה בת י"ד שנים כשנשאת, וכדעת הספרי הובא גם בתורה וכן (יבמות סא, ב) ובדעת זקנים תולדות שם. וראה ברד"ל בפדר"א פט"ז ופל"ב.

החילוק הוא בכך, שהנרות שהדליקו שרה ורבקה האירו בגלוי את גשמיות הבית, שהרי הנר הגשמי דלק (בנס) מערב שבת ערב שבת. אך בפנימיותו, קיים ענין זה אצל כל בת יהודיה המדלקת נרות, למרות שאין הדבר נראה בעיני בשר. דהרי "מעשה אבות" הוא "סימן" ונתינת כח ל"בנים"³², ולפיכך קיים אצל כל אחת המכונה "בת שרה ורבקה" הכח להשפיע על כל ימי השבוע ע"י המצוה של נרות שבת. וע"י הדלקת נר שבת נזכה, כנאמר בילקוט שמעוני³³, ל"נרות ציון" שיראה לנו הקב"ה בקרוב ממש בגאולה האמיתית והשלמה.

ד. ובזה אנו רואים ענין נפלא נוסף:

כאמור לעיל, הרי וודאי שאברהם אבינו הדליק נר בכל ערב שבת, ועם כל גדלותו של אברהם אבינו, לא מצאנו בהדלקתו הפלא של "נר דלוק מערב שבת לערב שבת"³¹ שהיה בהדלקת הנרות אצל (שרה ו)רבקה, מיד כשהחלה להדליק, בגיל שלוש שנים. דמכך רואים אנו את גודל הכח הטמון במצוות הדלקת נרות של ילדות יהודיות, גם קטנות מאוד, בנות שלוש, הקרויות כולן "בת רבקה רחל ולאה", שהדלקת הנר על ידן מאירה את הבית למשך כל השבוע.

שלאחר שמתה לא היו נרות דולקים, דלפ"ז אין מתאים (ובפרט להגירסא שבדפוס ראשון ושני) (הובא לעיל הערה 3) נר דלוק באהל) ה' "ומשמתה פסקו", דמשמעו שפסקו הנסים, שלא היא דולקים מע"ש לע"ש כו', והרי לפי הנ"ל לא הדליקו נרות שם כלל.

(32) ראה רמב"ן לך יב, ו. וראה ב"ר פ"מ, ו. ועוד.

ובפרט ע"פ מרד"ל שקיום המצוות לאחר מ"ת הוא במדרגה נעלית יותר מקיום המצוות של האבות, ודוקא לאחר מ"ת המצוות פועלות בגשמיות העולם (ראה שהש"ר פ"א, ג (א). וראה לקו"ש ח"א עמ' 80 ועמ' 89. וש"נ). (33) ר"פ בהעלותך.

לגבי ענינים טבעיים ולגבי דיני ב"נ, דלהיות שהאבות הי' להם דין ב"נ (ראה לקו"ש ח"ה ע' 143 ואילך. וש"נ) ושיעור דבן י"ג למצוות הוא (לכמה דיעות) מהשיעורין דהלמ"מ, הרי בב"נ לא שייך שיעור זה, ושיעורו הוא כשנעשה גדול בשכל (- ראה בכ"ז בארוכה לקו"ש חלק יוד ע' 70 ואילך. לקמן ע' 291). משא"כ הדברים שעשו (לא מצד דיני ב"נ, כ"א) מפני שקיימו את התורה, היינו חיובים של "בני" - הרי השיעור דגדלות שבוה הוא כמו"ש בישראל ואין לומר שיהי' כמו שהוא בב"נ, דהרי"ז תרתי דסתרי. וק"ל.

(31) ואין לומר שגם הנרות שהדליק אברהם היו דולקים מע"ש לע"ש אלא שהדליק באהל אחר משא"כ באהל שרה

דרכי החסידות

מלוקט משיחות, אגרות וכתבי
כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש נ"ע

למה ירדה הנשמה למטה

מה שיוסף הלל המלמד דרדקי נטע בלבבות הילדים, לא יוכלו כל הרוחות שבעולם לשרש ואפילו לא החליש, וזוהי הכוונה בירידת הנשמה בגוף, לפעול שיהודים יהיו כרצון השי"ת

הכוונה האמיתית היא ירידת הנשמה

החסיד ר' נחמי' זלמן משוינצאן הי' תלמידו וחניכו של החסיד הידוע ר' מיכעלע מאפאצק - אחד מגדולי חסידי אדמו"ר הזקן נ"ע - והי' בעל כשרון נפלא בהעמקה וכל ענין בין בנגלה ובין בחסידות הי' מחדש בו ענינים עמוקים, אבל הי' מתבודד בטבעו.

החסיד רנ"ז הי' מסודר נפלא ושומר הזמן לרגעים ממש. ודרכו הי' להתפלל שחרית - בחול ובש"ק וביו"ט - בשעה תשיעית בקר, אחרי הכנה של התבוננות כשש שעות כשטליתו על כתיפו, ומתפלל כשש שעות. בקיץ, הי' הולך לביתו לאכול סעודת היום ולנוח כשעתיים, ובחורף הי' מתפלל מנחה ומעריב ג"כ באריכות כדרכו, ואח"כ הי' הולך לבית לאכול ולנוח מעט. וכך התנהג שנים רבות.

החסיד רנ"ז הי' נוסע לליובאוויטש להוד כ"ק אאזמו"ר בעל צמח - צדק וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ועל דרך הרגיל הי' מתעכב בליובאוויטש כחמשה ששה שבועות, בקצה העיר ליובאוויטש ברחוב זארעטשיע, כשש מאות צעדים בדרך העולה להאחוזה האנאראווע, בהר משמאל הדרך, הי' יער קטן מאילני סאסנע, באורך כרבע פרסה וברוחב כשמינית פרסה, ושם סוכה קלועה מענפי אילנות ומתחת ההר עובר נחל קצר כארבע אמות ועמוק כחצי קומת איש ומימיו מפכים במרץ, וביער הזה קנה לו שבתיה החסיד רנ"ז בכל משך היום - בימי החול - משעה השני' אחרי חצות הלילה עד כשעה או שעתיים קודם תפלת ערבית.

אחר שסידר הרנ"ז תיקון חצות, הי' הולך אל היער הנ"ל וטובל בנחל ויושב לו להתבונן בעניני תורת החסידות קודם התפלה ומתפלל לו כדרכו. ואחר התפלה הי' נוטל ידיו ממימי הנחל ואוכל סעודת פת במלח ומים קרים ונח כשעה ועוסק בלימוד ואח"כ מתפלל מנחה וחוזר העירה. ככה נהג כל ימות החול מיום הראשון עד יום החמישי.

הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, שהי' מכיר את הרנ"ז הי' מפליג מאד בשבחיו, ויספר להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוללה"ה נבג"מ זי"ע כי כמה פעמים הי' הולך בהחבא אל היער אשר הרנ"ז הי' יושב שמה להסתכל - מבין חרכי הסוכה - בפניו של הרנ"ז בשעה שהי' מתעמק בענין של חסידות, עיניו היו עצומות ופניו לוחטים וכולו מרחף בשמי מרום, מופשט מכל עניני עולם והרגש גופני.

* * *

באחד היחידויות דשנת תרל"ח של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק אצל הוד כ"ק אביו אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש, הואיל הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק לבאר אשר כללות ענין ירידת הנשמה בגוף הוא לא רק מצד העבודה לעצמו בתורה ועבודה במס"נ בפועל שהוא - העובד - עוסק רק בתורה ועבודה במדריגת צדיק גמור הנה כל זה הוא עבודה פרטית, זוהי טובתו של היחיד שעל ידי עבודתו הנעלית בתורה ומצוות בכל הכוונות ביגיעת הנפש ויגיעת הבשר עולה בעילוי אחר עילוי אבל זוהי רק עבודה של יחיד, אשר לא זו בלבד היא כוונת ירידת הנשמה בגוף.

הבעש"ט נ"ע גילה שכוונת ירידת הנשמה בגוף היא להאיר את העולם ע"י עבודת הרבים דוקא, היינו שכל אחד צריך לפעול גם בנוגע לזולת, ואזי זכות הרבים תלוי בו, ובפרט רב, מו"ץ ומלמד שהם רועי ופרנסי ישראל עליהם לפעול במסירות נפש לזכות את הרבים, לבד זאת שעליהם להיות בעלי עבודה לעצמם - לטובת עצמם - עליהם להיות בעלי עבודה ובעלי מדות טובות בכדי שילמדו מהם את אופן העבודה בכלל ומדות טובות בפרט. החסיד רנ"ז וסיעתו ובני - גילו הם חסידים, למדנים משכילים ועובדים גדולים. אבל לא זו לבד היא הכוונה העליונה בירידת הנשמה בגוף, אלא הכוונה העליונה בירידת הנשמה בגוף היא עבודתו של החסיד ר' יוסף הלל ה[מלמד] דרדקי מדרויע והחסיד ר' שמואל חיים הרב דלוצין וסייעתם ובני - גילם.

המלמד ר' יוסף הלל מדרויע הי' מחונך ומודרך מאת זקני החסידים בדרויע אשר קבלו את חנוכם והדרכתם מאת חסידי הוד כ"ק אדמו"ר הזקן, אשר תכלית ועיקר הכל הוא להשפיע מרוחו הטוב בעבודה ותקון המדות ואהבת-ישראל גם לזולתו.

החינוך הזה וההדרכה הזאת פעלה על המחונך והמודרך יוסף הלל אשר אף כי הוא בעל כשרון ולמדן גדול, בכל זה בחר להיות רק מלמד דרדקי - אף שהי' מתפרנס בטוב יותר אם הי' לומד עם תלמידים גדולים - בכדי לקבוע בלבותיהם של התינוקות חיבת התורה ויראת-שמים. וזה כחמישים שנה שהוא עוסק במלמדות והעמיד גדודים גדודים תלמידים יראי-אלקים.

מה שיוסף הלל המלמד דרדקי נטע בלבבות הילדים, לא יוכלו כל הרוחות שבעולם לשרש ואפילו לא להחליש, וזוהי הכוונה בירידת הנשמה בגוף, לפעול שיהודים יהיו יהודים כרצון השי"ת.

העייירה לוצין, מבלי הבט על כך שהיו שם חסידים, משכילים ובעלי עבודה גדולים היו רוב הבעלי-בתים ובפרט ההמון אנשים גסים מאוד, בעלי מחלוקת, בעלי רכילות, בעלי קנאה ומדות רעות, כל אחד הלשין וירד לחייו של השני.

בשנת תרכ"ז ביקשו חסידי לוצין שאשלה אליהם רב, ואכן שלחתי אליהם את החסיד ר' שמואל חיים המלמד מטשאררי שקיבל סמיכה מגדולי הוראה.

החסיד רש"ח הוא מופלא במדות טובות והוא אוהב את הבריות במדה גדולה ביותר, ובהיותו בטשאררי עסק בחינוך והדרכת אברכים חסידיים והצליח בזה מאד.

בבואו ללוצין נפלה עליו עגמת נפש רבה והתעצב מאוד משפלות מצב הבעלי-בתים וההמון, אך אעפ"כ לא איבד עשתונות והתחיל להתעסק בעבודת החינוך וההדרכה, לבער את הרע ולהכניס את האור, ובמשך חמש שנים של עבודת מס"נ בסבלנות הכי גדולה הפך הרש"ח את הבעלי-בתים וההמון דל לוצין.

עבודת המסירות-נפש של הרב של לוצין ושל המלמד של דרויע ובני גילם זוהי הכוונה האמיתית דירידת הנשמה בגוף ועבודות אלו מאירים את העולם באור זך ("מאכן איידל ליכטיג די וועלט").

* * *

חסידים זכו לשם חסידים היות ששיטת החסידות היא, שעל האדם להניח את עצמו בשביל טובת הזולת, כמאמר הידוע: "שורפן - חסיד" [=השורף את ציפרניו ע"מ שלא יזיקו את אחרים]. הגם ששריפת צפרניו יכולה להזיק לו, אבל כאשר שורפם בטוח הו שזה לא יזיק לזולת, ולכן אומר רש"י "חסיד עדיף מצדיק".